

Eindrapport informatieproces raadsperiode 2014-2018

De opdracht

Op 25 maart 2014 ben ik door Gerard Bruijniks, als lijsttrekker van de grootste politieke partij van de gemeente Loon op Zand, gevraagd om een informatieproces op te starten na de verkiezingen. Aan mij is gevraagd de mogelijkheden te onderzoeken voor een college;

- dat kan rekenen op een (ruime) meerderheid en op draagvlak in de gemeenteraad;
- waarbij de van de coalitie deel uitmakende partijen programmatisch gezien wat de hoofdzaken (zowel door de informateur als door de fractievoorzitters aan te geven) betreft op een lijn zitten of de bereidheid hebben daarop te komen;
- waarbij de wethouders samen met de burgemeester op een constructieve manier met elkaar kunnen samenwerken. Doel van dit proces is om de mogelijkheden tot een formatie te onderzoeken om te komen tot een brede coalitie, die recht doet aan de verkiezingsuitslag.

De gesprekken

In de periode 27 maart 2014 tot en met 2 april 2014 heb ik gesproken met vertegenwoordigers van alle vijf de politieke partijen, het voltallige college, de gemeentesecretaris en de griffier. Daarbij ben ik begonnen met een gesprek met de grootste politieke partij GemeenteBelangen. Vooraf heb ik kennis genomen van de verkiezingsprogramma's van alle partijen, de verkiezingsuitslag en het overdrachtsdocument van de ambtelijke organisatie. De gesprekken zijn open en in een buitengewoon goede sfeer verlopen. In de gesprekken is steeds eenzelfde stramien gevolgd.

- Wat zijn de consequenties van de verkiezingsuitslag?
- Welke coalitie is het meeste wenselijk?
- Welke onderwerpen zijn belangrijk in een mogelijke coalitie, hoe wordt omgegaan met bestaand beleid?
- Wie zijn de kandidaat wethouders?

Duiding van de verkiezingsuitslag

De verkiezingen in Loon op Zand hebben de volgende verkiezingsuitslag opgeleverd:

<i>Partij</i>	<i>Zetels 2010</i>	<i>Zetels 2014</i>	<i>Stemmen</i>	<i>%</i>
GemeenteBelangen	7 zetels	5 zetels	2398	27,2
CDA	3 zetels	4 zetels	1670	18,9
VVD	3 zetels	4 zetels	1654	18,8
VOOR LOON	2 zetels	3 zetels	1619	18,4
Pro3	4 zetels	3 zetels	1477	16,7

GemeenteBelangen is (zeker procentueel en gelet op het absolute aantal stemmen) de grootste partij. De overige partijen liggen behoorlijk dicht bij elkaar (de één na grootste partij heeft 18,9% van de stemmen, de kleinste partij 16,7%).

Opvallend is de beperkte zetelvariatie binnen de raad (de grootste partij heeft vijf zetels, de kleinste partij drie). Dit maakt dat elke combinatie van drie partijen een redelijke tot ruime meerderheid geeft in de raad. Theoretisch zou een coalitie van vier partijen ook mogelijk zijn, maar daar is blijkens de informatieronde weinig animo voor.

Kijkend naar winst en verlies is het opvallend te noemen dat de VVD en het CDA, geheel tegen de landelijke trend in, beiden één zetel winnen. Ook VOOR LOON heeft zijn resultaat bij de verkiezingen verbeterd en groeit met één zetel. De partij dankt haar winst vrijwel volledig aan de verkiezingsuitslag in het kerkdorp Loon op Zand.

GemeenteBelangen verliest weliswaar twee zetels maar blijft verreweg de grootste partij in de kernen De Moer en Kaatsheuvel. Pro3 verliest één zetel; een verlies dat de partij op het conto schrijft van de gevolgen van de bezuinigingen op het subsidiebeleid.

De huidige coalitie verliest twee zetels en zou in een nieuw college elf van de negentien zetels bezetten en blijft met 62,3% van de stemmen nog wel een stevige meerderheid van de stemmen vertegenwoordigen. Daaruit mag geconcludeerd worden dat er nog steeds brede steun is voor het gevoerde beleid. Reden waarom de grootste partij dat beleid ook als basis voor de nieuwe bestuursperiode wil hanteren.

Samenstelling nieuw college

Naast de inhoud is er met de partijen ook over personen en combinaties van personen gesproken die samen een nieuw college zouden moeten vormen. Het is in de verkennende fase belangrijk om vroeg af te wegen of de kandidaten van de verschillende partijen een goed team kunnen vormen om de grote uitdagingen van de komende jaren aan te pakken. Het college van B en W zal bestaan uit vier personen en een goede chemie en complementariteit is bijzonder belangrijk. Ik adviseer dan ook om daar in de formatieperiode expliciet bij stil te staan.

Alle partijen zijn het erover eens dat het in deze tijden van financiële beperkingen, niet past om het beschikbare budget dat beschikbaar is voor wethouders uit te breiden. Er wordt dan ook uitgegaan van drie wethouders die het liefst fulltime worden aangesteld, conform het raadsbesluit hierover in de kadernota 2013. Alle partijen hebben de voorkeur geuit om mogelijke kandidaat wethouders te laten screenen door middel van een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG). Daarnaast zal de burgemeester een persoonlijk gesprek met elk van de kandidaten voeren over mogelijke integriteitskwesaties. Dit conform het advies dat de VNG heeft geschreven in het kader van integriteit van het openbaar bestuur.

De bestuursstijl

Alle partijen geven in de verschillende gesprekken blijk van een diep besef dat de bestuursstijl in de aankomende raadsperiode er één moet zijn waarbij inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers uit de gemeente meer worden betrokken bij de lokale overheid. Als inwoners een bijdrage wordt gevraagd in het overheidshandelen betekent dat voor de verschillende partijen ook dat er meer gevraagd moet worden wat zij willen en dat men meer toegang moet krijgen tot informatie en besluitvormingsprocessen. De onlangs ingeslagen weg van de raad om op een andere wijze te gaan vergaderen en te werken met informatiebijeenkomsten, sluit hier naar mijn mening goed bij aan. Dat betekent echter ook dat de raad (en de inwoners) eerder moet worden betrokken bij de beleidsvorming om hier nog invloed op te kunnen uitoefenen.

Intergemeentelijke samenwerking

Voor de overgrote meerderheid van de partijen is zelfstandigheid en behoud van de eigen identiteit een uitgangspunt in de aankomende raadsperiode. Dat betekent echter niet dat men de ogen sluit voor een verregaande ambtelijke samenwerking of intergemeentelijke samenwerking op tactisch en/of operationeel niveau. Sterker; de onlangs verzonden brief van gedeputeerde Pauli om gemeenten aan te sporen tot samenwerking, maakt de noodzaak tot het hebben van een duidelijke visie op dit onderwerp alleen maar pregnanter. Bij een intergemeentelijke samenwerking in welke vorm dan ook dient specifiek gekeken te worden naar het Governance model van deze samenwerking. Het is belangrijk om ook bij intergemeentelijke samenwerking de democratische legitimatie van de raad goed in het oog te houden en te bewaken om juist de eigen identiteit vorm te geven. De raad zal dan ook in de aankomende raadsperiode met dit onderwerp verder aan de slag moeten.

Een kansrijke coalitie

Uit de gesprekken met de verschillende partijen blijkt dat geen enkele partij een andere partij als samenwerkingspartner uitsluit. Ook zijn er geen breekpunten door mij waargenomen. Tekenend voor de goede verhoudingen binnen de raad is het feit dat alle partijen graag met de hele raad in overleg willen over het programma voor de komende raadsperiode. Daarbij is het de ambitie van de partijen om een scherpe aftekening van oppositie versus coalitie van de huidige raadsperiode (de 13-6 verhouding) zo veel mogelijk te voorkomen. Samenwerking binnen de raad wordt ook belangrijk geacht door de verschillende partijen. Daarbij kan het best zo zijn, en is het ook wenselijk, dat geluisterd wordt naar de toekomstige oppositie en dat er voor alle partijen ruimte is om inbreng te leveren. Voor de wijze waarop dit kan worden vormgegeven, adviseer ik de toekomstige coalitie om de nieuwe oppositie in een vroegtijdig stadium in de gelegenheid te stellen om hun wensen en behoeften kenbaar te maken.

Stabiliteit van het gemeentebestuur is de komende jaren met de komende grote opgaven van het grootste belang. Een mogelijke coalitie moet daarom kunnen steunen op een brede meerderheid. Natuurlijk moeten de partijen inhoudelijk op belangrijke en minder belangrijke punten met elkaar overeenkomen, maar een nieuwe coalitie moet ook recht doen aan de verkiezingsuitslag. Belangrijker is echter dat continuïteit op een aantal majeure onderwerpen zoals het Bruisend Dorpshart en de drie transities in het sociale domein wordt gewaarborgd. Dit zijn dermate ingrijpende, kostbare en gevoelige onderwerpen dat de gemeente het zich niet kan veroorloven om hier nu in te vertragen of van koers te veranderen. De bovenstaande punten heb ik sterk laten doorwegen in mijn beoordeling.

Gelet op de gevoerde gesprekken zijn er naar mijn mening twee varianten mogelijk voor een stabiele coalitie waarbij één variant mijn duidelijke voorkeur heeft.

Terugtrekken is vooruitzien

Onder deze titel heeft de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling een rapport gepubliceerd over de rol van de overheid en de rol van burgers en maatschappelijke organisaties. In de gevoerde gesprekken met de partijen in Loon op Zand is breed gepleit voor een fundamentele wijziging in de rol van de gemeente. Die rolverandering zal gevolgen hebben voor zowel de politieke besturing als de ambtelijke inzet. Een overheid die meer aan de samenleving wil overlaten zal moeten erkennen dat maatschappelijk initiatief in de toekomst geen extraatje is voor de organisatie van publieke voorzieningen, maar een uitgangspunt.

Twee varianten, één voorkeursvariant

De coalitie die ik het meest kansrijk acht is een coalitie bestaande uit GemeenteBelangen, VOOR LOON en het CDA. Dit is een coalitie bestaande uit de twee grootste partijen, waarvan één winnaar en een derde ook winnende partij. Deze coalitie vormt een stevige meerderheid met drie partijen. Inhoudelijk liggen deze partijen met elkaar op één lijn en men voelt een sterke verbondenheid met elkaar. Alhoewel het CDA in de afgelopen raadsperiode niet altijd met de lijn van de coalitie heeft meegestemd, blijken de uitgangspunten niet wezenlijk van elkaar af te wijken. Het verschil van inzicht zit hem met name in de wijze waarop het beleid in de afgelopen jaren werd vorm gegeven.

Een tweede variant voor een coalitie die bestaat uit GemeenteBelangen, VOOR LOON en Pro3 acht ik ook kansrijk gelet op de vruchtbare samenwerking van de laatste vier jaren en de continuïteit van het gevoerde beleid. Alhoewel wat smaller als de 1^e coalitievariant, kent ook deze mogelijke coalitie een voldoende meerderheid. Nadeel van de 2^e variant is dat deze coalitie naast VOOR LOON zou bestaan uit twee verliezers van de verkiezingen. Ondanks het grote voordeel van continuïteit heeft deze 2^e variant daarom niet mijn voorkeur.

De belangrijke thema's op weg naar een formatie

Op grond van de gevoerde gesprekken acht ik in de verdere gang naar een formatie de onderstaande thema's van belang om binnen een te vormen coalitie nader te bepalen.

- Uitvoering van Bruisend Dorpshart binnen het bestaande plan en bestaand budget
- Een evaluatie van het subsidiebeleid
- Behouden van de sociale infrastructuur
- Het accommodatiebeleid en in het bijzonder de positie van het SMC
- De versterking van Leisure en toerisme in de gemeente
- Het op de kaart zetten en verbeteren van het kernwinkelgebied
- De verdere implementatie van de drie transities met een herkenbare en effectieve lokale dienstverlening
- De ontsluiting van het dorp Loon op Zand en de infrastructuur in het dorp
- Vormgeven van participatie van inwoners, waarbij toetsing van beleid, betrokkenheid bij beleidsontwikkeling en overdracht van bevoegdheden aan burgers en organisaties wordt uitgewerkt
- Ontwikkelen van een visie op intergemeentelijke samenwerking
- Continueren van een strak begrotingsbeleid

Mijn advies

Op grond van het bovenstaande adviseer ik mijn opdrachtgever de heer G. Bruijniks van de fractie GemeenteBelangen:

1. De mogelijkheden van een coalitie van de partijen GemeenteBelangen, VOOR LOON en CDA nader te onderzoeken in een formatie-fase;
2. De belangrijke thema's met deze partijen te bespreken en te komen voor een coalitieprogramma voor de periode 2014- 2018;
3. Ook de beide andere partijen in de gelegenheid te stellen hun visie op de inhoud van het collegeakkoord te geven
4. Vooruitlopend op te verwachten wijzigingen van de gemeentewet ook de burgemeester in de gelegenheid te stellen zijn visie op de inhoud van het collegeakkoord te geven
5. Een evenwichtig team van portefeuillehouders samen te stellen en over te gaan tot een verdeling van portefeuilles/ taakvelden tussen de door partijen voorgedragen kandidaten.

Drs. Ton Horn

Loon op Zand, 4 april 2014